

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

SHARQ MASH'ALI

Jurnal veb-sayti:

<https://orientalstudies.uz/index.php/ot>

SHARQ MASH'ALI

XITOIY TA'LIM MUASSASALARI TOMONIDAN TUZILGAN TA'LIM SHIORLARINING LEKSIK-SEMANTIK TAHLILI

Bobur G'iyosov

Tayanch doktorant

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: ta'lim shiorlari, leksik-semantik tahlil, struktura, siyosiy nutq, funksional tahlil, matn, nutq.

Annotatsiya: Matnni ko'p qirrali o'rganishning obyektiv zarurligini tan olgan holda, matnni yaxlit adabiy asar, eng yuqori darajadagi dinamik kommunikativ birlik sifatida tavsiflash bilan bog'liq asosiy jihatlarni ajratib ko'rsatish mumkin. Matnni "harakatdagi matn" sifatida tushunish uning funksional jihatini birinchi o'ringa qo'yadi va matnning kommunikativ jarayonga yo'naltirilishi, bundan tashqari, matnning pragmatikasiga e'tibor qaratiladi.

Funksional tahlil shundan iboratki, matnning alohida tarkibiy qismlari butun matnni tartibga solishdagi roli nuqtai nazaridan ko'rib chiqiladi. Binobarin, funksional tahlil matnning haqiqiy mazmun sifatlarini ochishga yordam beradi. Matndagi lisoniy belgilar o'z mazmunini konkretlashtiradi, boshqa til belgilari bilan bog'lanib, ular bilan ushbu matnga xos bo'lgan alohida munosabatlarga kirishadi; so'zning mumkin bo'lgan ma'nolaridan biri yangilanadi, masalan, so'z kontekst ta'sirida o'z ma'nosini butunlay o'zgartiradi (lug'at tartibida belgilanmagan kontekstli sinonimlar paydo bo'ladi).

1. Funksional tahlil matnning dolzarb lingvistik xususiyatlaridan tashqariga chiqish va "makon" va "vaqt" kabi konseptual kategoriyalarni tahlil qilishga o'tish imkonini beradi (qarang: badiiy makon, badiiy vaqt). Funksional tahlil matndagi bu kategoriyalarning ahamiyatini ochib beradi¹.

2. Funksional tahlil til birliklarining ma'nosi bilan ularning matndagi ma'nosi o'rtasidagi munosabatni ochib berishga yordam beradi. Matnni tahlil qilishda ma'no tushunchalari o'rtasidagi farq juda muhim, chunki bu uning mazmun xususiyatlariga olib keladi. Bu hatto bir so'z

¹ Валгина Н.С. Теория текста. Москва, Логос. 2003 // Valgina N.S. Matn nazariyasi. Moskva, Logos. 2003 yil.

darajasida ham ochib beriladi. Ma'no so'zdagi aloqa va munosabatlar tizimini obyektiv ravishda aks ettiradi, bu barqaror tizim, barcha odamlar uchun bir xil².

LEXICAL-SEMANTIC ANALYSIS OF EDUCATIONAL SLOGONS FORMED BY CHINESE EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Bobur Giyasov

PhD student

Tashkent State University of Oriental Studies

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: educational slogans, lexical-semantic analysis, structure, political speech, functional analysis, text, speech.

Abstract: Recognizing the objective necessity of a multifaceted study of the text, it is possible to single out the main aspects related to the description of the text as a complete literary work, a dynamic communicative unit of the highest level. Understanding the text as a "text in motion" puts its functional aspect first, and the orientation of the text to the communicative process, in addition, attention is paid to the pragmatics of the text.

Functional analysis means that the individual components of the text are considered in terms of their role in organizing the whole text. Consequently, functional analysis helps to reveal the real content qualities of the text. Linguistic signs in the text concretize their content, connect with other language signs and enter into special relations with them that are characteristic of this text; one of the possible meanings of the word is updated, for example, the word completely changes its meaning under the influence of the context (undefined contextual synonyms appear in the dictionary order).

1. Functional analysis allows to go beyond the actual linguistic features of the text and move to the analysis of conceptual categories such as "space" and "time" (see: artistic space, artistic time). Functional analysis reveals the importance of these categories in the text.

2. Functional analysis helps to reveal the relationship between the meaning of language units and their meaning in the text. The distinction between the concepts of meaning is very important in the analysis of a text, because it leads to the characteristics of its content. This is revealed even at the level of one word. Meaning objectively reflects the system of communication and relations in the word, which is a stable system, the same for all people.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ЛОГАНОВ, СОСТАВЛЕННЫХ КИТАЙСКИМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ УЧРЕЖДЕНИЯМИ

Бобур Гиясов

докторант

² Лурия А.Р. Язык и сознание. М., 1998. С.55. // Luriya A.R. Til va ong. M., 1998. B.55.

*Ташкентский государственный университет востоковедения
Ташкент, Узбекистан*

О СТАТЬЕ

Ключевые слова:
учебные лозунги, лексико-семантический анализ, структура, политическая речь, функциональный анализ, текст, речь.

Аннотация: Признавая объективную необходимость многогранного изучения текста, можно выделить основные аспекты, связанные с описанием текста как целостного литературного произведения, динамической коммуникативной единицы высшего уровня. Понимание текста как «текста в действии» подчеркивает его функциональный аспект и направленность текста на коммуникативный процесс, кроме того, внимание уделяется прагматике текста.

Функциональный анализ означает, что отдельные компоненты текста рассматриваются с точки зрения их роли в организации всего текста. Следовательно, функциональный анализ помогает выявить реальные содержательные качества текста. Языковые знаки в тексте конкретизируют его содержание, связываются с другими языковыми знаками и вступают с ними в особые отношения, характерные для этого текста; обновляется одно из возможных значений слова, например, слово полностью меняет свое значение под влиянием контекста (появляются контекстуальные синонимы, не отмеченные в словарном порядке).

1. Функциональный анализ позволяет выйти за рамки собственно языковых особенностей текста и перейти к анализу таких концептуальных категорий, как «пространство» и «время» (см.: художественное пространство, художественное время). Функциональный анализ выявляет значимость этих категорий в тексте.

2. Функциональный анализ помогает выявить связь между значением языковых единиц и их значением в тексте. Разграничение понятий смысла очень важно при анализе текста, поскольку оно приводит к характеристике его содержания. Это раскрывается даже на уровне одного слова. Значение объективно отражает систему связи и отношений в слове, которая представляет собой устойчивую систему, единую для всех людей.

KIRISH

Xitoy ta'lim muassasalari tomonidan o'quvchilarni ma'lum bir maqsad sari da'vat etish uslubi hozirda sermahsul hisoblanadi. Biz ushbu maqolamizda Xitoy ta'lim muassasalari tomonidan tuzilgan shiorlarga tayangan holda ba'zi da'vat etuvchi ta'lim shiorlarini tanlab oldik va ularning leksik-semantik tadqiq etib, ularning o'ziga xos xususiyatlarini ko'rib chiqamiz.

Tahlilda shiorning lingvistik ahamiyatga ega bo'lgan qismi va shiorlarning xususiyatlarini aniq tavsiflovchi ulardagi imperativning turlari aniqlanadi. Shiorlarda motivatsiya holatlari pragmatik kontekstda xilma-xil bo'lganligi sababli, ta'lim shiorlarida qo'llanilgan imperativ konstruksiyalarni tahlil qilganda ijtimoiy xususiyatlar, sintaktik konstruksiyalar shior semantikasini yana ham chuqur tushunishga imkon beradi.

Matn individual nutq faoliyatining natijasidir. Ko'pgina olimlarning fikriga ko'ra, biz o'z fikrlarimizni alohida bayonotlar orqali emas, balki butun matnlar orqali ifodalaymiz. Matn nutq faoliyatining mahsuli bo'lib, u yozma va og'zaki shaklda amalga oshirilishi mumkin. Matnning asosiy xususiyatlari yaxlitlik va izchillikdir. Matn ma'lum ma'lumotlarning tashuvchisi sifatida namoyon bo'ladi, shuningdek, muayyan nutqiy vaziyatlarda muayyan til materialidan foydalanish namunasi sifatida namoyon bo'ladi. Matn, birinchi navbatda, ma'lumotlarning tashuvchisi, shuningdek, nutqda muayyan til materialidan foydalanishning namunasidir³.

Hozirgi zamonda insonning ongi, tafakkuri, dunyoqarashi kundalik hayotda uni o'rab turgan nutqlar ta'sirida shakllanadi. Nutq shaxs faoliyatining barcha sohalari bilan bog'liq bo'lib, yozma yoki og'zaki shakldagi har qanday bayonotlar bilan ifodalanishi mumkin. *Masalan: ilmiy nashrlar va o'quv materiallari, ma'ruzalar.*

Matnning birlamchi ekanligi haqidagi nazariya tarafdorlari nutqning tilni (*mavhum belgilar tizimi sifatida*) va matnlarni (*mavhum aqliy tuzilmalar sifatida*) aktuallashtirishiga ishora qiladilar⁴.

TADQIQOTNING USULLARI

Tadqiqotning maqsadi Xitoy ta'lim muassasalari tomonidan tuzilgan ta'lim shiorlarini leksik-semantik tahlil etishdan iborat. Ushbu maqsadni amalga oshirish uchun quyidagi vazifalar belgilab olindi:

1. Tanlab olingan ta'lim shiorlarni leksik-semantik munosabatlari turlarini aniqlash va guruhlariga ajratish.
2. Olib borilgan tahlilga ko'ra ta'lim muassasalari tomonidan tuzilgan da'vat ta'lim shiorlari tuzilish munosabatiga ko'ra ajratilgan guruhlarining foiz ko'rsatkichini aniqlash;
3. Olib borilgan tahlil natijalariga ko'ra ilmiy xulosa berish.

Usullar. To'plangan materiallarning o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqib struktur tahlil, leksik-semantik va statistik tahlil usullaridan foydalanildi.

Shior borliq tilining eng dolzarb janrlaridan biridir. Analitik fikrlash qobiliyatidan ancha oldin, taklif psixikaning chuqur mulki sifatida so'z orqali paydo bo'lgan. Psixologlar shunday deyishadi va tilshunoslar tasdiqlashadiki, inson jamiyat vakili sifatida irqdan oldin u nutq ta'siriga duchor bo'ladi va ma'lum matnlarni yaratuvchilarning ta'siridan qochib qutula olmaydi.

Qisqalik tufayli shiorda argumentlar mavjud emas, uning diskursiv ta'siri, qoida tariqasida, lingvistik komponentlarning o'zaro ta'siri va ulardan ma'lum bir kommunikativ-pragmatik foydalanish uchun ekstralingvistik sharoitlarning o'zaro ta'siri natijasida hosil bo'lgan taklif ta'siri tufayli kontekst yangilanadi.

Ma'lumot qabul qiluvchiga taklif qilinadi, uni harakatga undaydi va aqlga emas, balki hissiyotga murojaat qiladi, zarur ijtimoiy xatti-harakatlarni dasturlashtiradi.

Mavzu, vazifa, uslub uchta ustun, janr tayanadigan uchta buzilmas ustundir. Ular o'rtasidagi zarur aloqalar va bog'liqliklarni saqlagan holda, o'sha barqaror shakl paydo bo'ladi, unda o'quvchi muallifning fikrini idrok etishi uchun eng qulaydir.

³ Попова, Е. С. Текст и дискурс: дифференциация понятий / Е. С. Попова. - Текст: непосредственный // Молодой ученый. - 2014. - № 6 (65). - С. 641-643. // Popova, E. S. Matn va nutq: tushunchalarni farqlash / E. S. Popova. - Matn: to'g'ridan-to'g'ri // Yosh olim. - 2014. - No 6 (65). - S. 641-643. - URL: <https://moluch.ru/archive/65/10692/>

⁴ Зяблова, Н. Н. Дискурс и его отличие от текста / Н. Н. Зяблова. // Zyablova, N. N. Nutq va uning matndan farqi / N. N. Zyablova. - Текст: непосредственный // Молодой ученый. - 2012. - № 4 (39). - С. 223-225. - URL: <https://moluch.ru/archive/39/4650/> (дата обращения: 03.12.2022).

NATIJALAR

Shiorning eng muhim janr xususiyatlari qisqalik, jarangdorlik, tasviriylik va foydalanish mumkinligidir. Ushbu xususiyatlar shiorlarni axborot mazmuni, samaradorligi va muallifning individuallashtirilmaganligi bilan ajralib turadigan matnlarga kiritish imkonini beradi. Shorlarning mazmuni va vazifalari ularning shaklini belgilaydi. O'quvchi yoki tinglovchiga qaratilgan, bir zumda idrok etish uchun mo'ljallangan, muvaffaqiyatli shiorlar va shiorlar odatda tushunarli, jozibali, qisqa va esda saqlash oson. Shuning uchun ularda troplar, keraksiz epithets, omonimlar, vahshiyliklarni qo'llash tomoshabinni cheklaydi va qabul qilinishi mumkin emas.

Maktab auditoriyalari ya'ni sinf xonalariga o'rnatilgan shiorlarning tahlili:

脚踏实地，心无旁骛，
珍惜分分秒秒。

[jiǎotàshídì, xīnwúpángwù,
zhēnxī fēn fēn miǎo miǎo].

*Osmonlarda uchmay, diqqatni jamlang va
har bir soniyani qadrlang.*

脚踏实地 - "mustahkam poydevor ustida turmoq" ma'nosini anglatuvchi bu ibora, umumiy xususiyatiga ko'ra "osmonlarda uchma, jiddiy bo'l" hodisasi bilan solishtirishga asoslangan ko'chma ma'noli birikma, ikkinchi, 心无旁骛 "diqqatni jamla" iborasi bilan birikib "osmonlarda uchmay, diqqatni jamla" birikmasiga aylanmoqda.

Bu iborani chuqurroq anglash uchun unga o'xshash ma'noli bir sinonim ibora va bir qarama-qarshi ma'noli bir antonim misollarini ko'rib chiqamiz:

Sinonim ibora 近义词 [jìn yì cí] - "e'tiborli bo'l" 足履实地 [zú lǚ shí dì];

Antonim ibora 反义词 [fǎn yì cí] - "juda maqsadli" 好高骛远 [hào gāo wù yuǎn];

Tuzilishi: predikat shakli, atributiv; atributiv va qo'shimcha sifatida; odamlarni da'vat etish uchun ishlatiladi.

分分秒秒 - "har daqiqa va har soniya", "uzluksiz", "tinimsiz" ma'nolarini bildiradi.

Bu uchala iboralarning kelib chiqishi, Bin Sinning 冰心 《谈信纸信封》 [tán xìnzhǐ xìn fēng] "Xat va qog'oz hujjat haqidagi mulohazalar" asaridan.

Ushbu shiorda, 脚踏实地 - "jiddiy bo'l" va 心无旁骛 - "diqqatni jamla" o'rtasida yagona mantiqiy da'vat uslubidagi stilistikani, 分分秒秒 - "har daqiqa va har soniya" 珍惜 "qadrlamoq" o'rtasida ham "vaqt qadri" assotsiativ aloqani kuzatish mumkin. Shior muallifi "har bir daqiqa va har bir soniyani qadrla" degan iboraviy tasvirni yaratadi.

心若大海容风雨
志如高山纳鲜苔。

[xīn ruò dàhǎi róng fēngyǔ zhì rú
gāoshān nà xiān tái].

*Yurak dengiz kabi keng, kuchli shamol-u va selga
qarshi bardosh bera oladi, maqsad esa baland tog'
kabidir, turli qiyinchiliklarga qarshi qat'iyat bilan
qarshi tura oladi.*

心—"yurak" konsepsiyasi 海 - "dengiz"ga o'xshatilib, suv dunyosi bilan assotsiativ aloqasi yuzaga kelmoqda. Majoziy tasvir "shamol", "dengiz", "sel" kabi so'zlar orqali shior yaratuvchisi meteorologik o'xshatish, ya'ni ob-havo hodisalari bilan bog'liq birikma yaratmoqda.

志 - "maqsad" konsepsiyasi 山 - "tog'"ga o'xshatilib, tabiat dunyosi bilan assotsiativ aloqasi yuzaga kelmoqda. Majoziy tasvir "turli qiyinchiliklarga qarshi qat'iyat bilan qarshi tura olmoq" birikmasi, bo'lajak abituriyentlarga qaratilgan da'vat uslubi bo'lib, shiorning bosh g'oyasini o'zida mujassam etadi.

以分秒的计时冲刺高考
为了更好的结果砥砺前行。
[yǐ fēn miǎo de jìshí chōngcì gāokǎo wèile
gèng hǎo de jiéguǒ dīlì qián xíng].

Universitetga kirish imtihonlarida bir
necha daqiqa va soniyalar juda muhim,
yaxshiroq natijalarga erishish uchun
oldinga intiling.

砥砺前行 - “*oldinga intilmoq*” degan ma’nodagi ibora bo‘lib, to‘rtta morfemadan tashkil topgan, agar har bir morfemaning tarjimasiga qaralsa, doimiy mashg‘ulotlar orqali qiyinchiliklarni yengib o‘tish va jasorat bilan olg‘a intilish degan ma’noni anglatadi. Bu ibora ikki qismdan iborat: **砥砺** “*sayqallash*” va **前行** “*oldinga*”. Birinchi qism **砥砺** “*sayqallash*” dastlab toshga (sayqallash) ishora qiladi va keyinchalik rag‘batlantirish ma’nosida qo‘llanilgan; **前行** “*oldinga*” esa oldinga intilish degan ma’noni anglatadi. Bu ikkisinin birikmasi turli qiyinchiliklarni boshdan kechirgandan keyin ham oldinga qat’iy harakat qilishni anglatadi. Ba’zan **砥砺前行** “*oldinga*” iborasi **砥砺奋进** “*oldinga intilmoq*” deb ham yoziladi, bu esa u oldinga intilish ma’nosini ham anglatishi mumkinligini ko‘rsatadi. Bu iboradan odamlarning qiyinchiliklarga qarshi matonatli munosabati va tinimsiz maqsadlar sari intiluvchanligini tasvirlash uchun foydalanish mumkin. **砥砺前行** - “*oldinga intilmoq*”, uning ma’nosi qiyinchiliklarni yengib, mashaqqatlardan o‘tib, mardlik bilan maqsad sari harakat qilishdir.

挑战自我，突破极限。
[tiǎozhàn zìwǒ, túpò jíxiàn].

O‘zingi sina va
to‘siqlarni yengib o‘t.

突破极限 “*to‘siqlarni yengish*” iborasi to‘g‘ridan-to‘g‘ri mos keladigan tarjimaga ega emas, lekin uni o‘xshash so‘zlar yoki iboralar orqali tushunish mumkin. **超越极限** “*to‘siqdan oshib ketish*” va **跨越极限** “*to‘siqdan o‘shish*” bularning barchasi “*to‘siqdan o‘tish*”ga yaqin degan ma’noni anglatadi. **冲去念态破雾** “*bulutlar orasiga kirib, tumanni yorib o‘tish*”, **冲破云层，突破迷雾** “*bulutlarni yorib o‘tish, tumanni yorib o‘tish*”, **直撞横冲** “*to‘g‘ri osmonga chiqish*”, **劈波斩浪** “*to‘lqinlarni kesib o‘tish*”, **奋勇前进** “*jasorat bilan olg‘a intilish*” kabi jummalarni to‘siqlardan o‘tib ketish deb ham tushunish mumkin.

志存高远，奋发向上，
勤学苦练敢拼敢闯。
[zhì cún gāo yùn fèn fā xiàngshàng,
qínxué kǔ liàn gǎn pīn gǎn jiǎn].

Maqsadlaringizni baland tuting,
qattiq mehnat qiling, o‘qing va
ulkan ishlarga jur‘at eting.

志存高远 - “*yuqori maqsadlar qo‘ying*”, xitoycha ibora bo‘lib, bu yuksak ideallar va martaba ambitsiyalariga intilish degan ma’noni anglatadi. U *Uch Qirollik* **三国 Juge Liangning 诸葛亮**, “*Mian jiyani kitobi*” dan 《*勉怪书*》 [miǎn zhí shū] olingan. Masalan: *Yuqori intilish va ambitsiyalarga ega bo‘lishni anglatadi. 指立志很高远，有雄心壮志* [zhǐ lǐzhì hěn gāoyuǎn, yǒu xióngxīn zhuàngzhì].

勤学苦练 - “*Qunt bilan o‘rganing va tirishqoqlik bilan mashq qiling*” xitoycha ibora bo‘lib, tirishqoqlik, jiddiy o‘rganish va qattiq mashq qilish degan ma’noni anglatadi.

奋发向上 - “*ko ‘tarinki kayfiyat*” degan ma’nodagi ibora bo’lib, to’rtta morfemadan tashkil topgan, Iboraning manbasi: *Den Syaopingning 邓小平 “Aqlni ozod et, haqiqatdan haqiqat izla, birlashib, oldinga intil” 《解放思想，实事求是，团结一致向前看》* [jiěfàng sīxiǎng, shíshìqíúshì, tuánjié yīzhì xiàng qián kàn] nutqidan, iboralardan foydalanish: atributiv va qo’shimcha sifatida; odamlarning ruhiy holati uchun ishlatiladi.

手不停笔，马不停蹄，
刷题不止，提分不断！
Shǒu bù tíng bǐ, mǎbùtíngtí,
shuā tí bùzhǐ, tí fēn bùduàn!

*Ko ‘nikma hosil qilishni to ‘xtatmang,
o ‘qishni to ‘xtamang va yuqori ball
to ‘plang!*

马不停蹄 - bu ibora “to’xtamasdan oldinga siljish” degan ma’noda bo’lib, kelib chiqishi Yuan sulolasiga borib taqaladi, bu ibora Vang Shifu 王实甫 [wáng shí fū] tomonidan “*Li Chun Tang*” 《丽春堂》 [lì chūn tang] nomli asarida yozilgan.

Bu iborani chuqurroq anglash uchun unga o’xshash ma’noli bir sinonim ibora va bir qarama-qarshi ma’noli bir antonim misollarini ko’rib chiqamiz:.

Sinonim ibora 近义词 [jìn yì cí] kechayu kunduz ishlash 夜以继日 [yèyǐ jìrì].

Antonim ibora 反义词 [fán yì cí] “vaqtini behuda o’tkazgan” 再接再厉 [zài jiē zài lì], “behuda ketgan vaqt” 快马加鞭 [kuài mǎ jiā biān].

Tuzilishi: predikat shakli, atributiv; iboralardan foydalanish: atributiv va qo’shimcha sifatida; odamlarni da’vat etish uchun ishlatiladi.

审清题目准确规范超常发挥，
珍惜机遇成竹在胸金榜题名。
[chěn qīng tí mù zhǔn què guī fàn chāo
cháng fā huī, zhēn xī jī yù chéng zhú zài
xiōng jīn bǎng tí míng].

*Testlarga puxta tayyorlaning, har bir berilgan
imkoniyatning qadriga yeting va talabalik
unvonga ega bo’ling.*

超常发挥 - hozirgi paytda bu birikma ommalashib bormoqda va bu birikmaning ikki xil tarjimasi mavjud, birinchi tarjimasi “*g’ayrioddiy kuch safarbar etish*” va ikkinchi tarjimasi esa “*qo’shimcha*” ma’nosini anglatadi.

成竹在胸 - bu ibora, bambukni chizishdan oldin sizning ongingizda mukammal tasvir borligini anglatadi, ya’ni biron bir ish qilishdan oldin sizda to’liq reja bo’ishi kerak ekanligini anglatadi.

Bu iboraning kelib chiqishi Sun sulolasidan Su Shining 苏轼 “*Ven Yuke tomonidan yozilgan Yuan Dan vodiysidagi Yan Ju hikoyasi*” dan 《文与可画筍簞谷偃竹记》 [wén yǔ kě huà yún dāng gǔ yǎn zhú jì] asaridan kelib chiqqan.

Bu iborani chuqurroq anglash uchun unga o’xshash ma’noli bir sinonim ibora va bir qarama-qarshi ma’noli bir antonim misollarini ko’rib chiqamiz:

Sinonim ibora 近义词 [jìn yì cí] “vaziyatni tushunish” 心中有数 [xīnzhōng yǒushù];

Antonim ibora 反义词 [fán yì cí] – “yo’qotishda” 不知所措 [bùzhī suǒ cuò]; “vahima ichida” 惊慌失措 [jīng huāng];

Tuzilishi: predikat shakli, atributiv; iboralardan foydalanish: atributiv va qo'shimcha sifatida; odamlarni da'vat etish uchun ishlatiladi. Birikmaning tuzilishi bosh predikat bo'lib, gapda bosh gap vazifasida qo'llanishi mumkin.

金榜题名 - ushbu iboraning asl ma'nosi qadimgi imperator imtihonlari davrida *Jinshi* imtihonidan o'tgan va imperatorlik imtihoniga kirish ro'yxatida birinchi o'rinni egallagan nomzodlarni anglatadi. Ibora "*oltin ro'yxat*" degan ma'noni anglatadi, bu imperator imtihonining natijalarini e'lon qilgan qadimiy reyting ro'yxatidir. "*Oltin ro'yxat*" ota-onalar va nomzodlarning yuqori natijalarga erishish istagini aks ettiradi. "*Oltin ro'yxat*" abituryentlarni musobaqalarda g'olib bo'lishga intilishga undaydi.

Bu iborani chuqurroq anglash uchun unga o'xshash ma'noli bir sinonim ibora va bir qarama-qarshi ma'noli bir antonim misollarini ko'rib chiqamiza:

Sinonim ibora 近义词 [jìn yì cí] 名列前茅[míngliè qián máo] "bosh o'rinlarda bo'lmoq".

Antonim ibora 反义词 [fǎn yì cí] 名落孙山 [míng luò sūnshān] imtihonlarda muvaffaqiyatsizlikka uchragan, so'zma-so'z: "*imtihondan o'tganlar ro'yxatidagi oxirgi*".

Tuzilishi: predikat shakli, atributiv; iboralardan foydalanish: atributiv va qo'shimcha sifatida; odamlarni da'vat etish uchun ishlatiladi. Birikmaning tuzilishi bosh predikat bo'lib, gapda bosh gap vazifasida qo'llanishi mumkin.

严守考纪沉着镇静上考场，
认真细致满怀信心创佳绩。
[yánshǒu kǎo jì chénzhuó zhènjìng shàng
kǎochǎng, rènzhēn xìzhì mǎnhuái xīnxīn
chuàng jiājì].

*Test intizomiga qat'iy rioya qiling va
xotirjamlik bilan testlarni yeching,
diqqatingizni jamlang va testlarni puxta
yeching.*

认真细致 - bu ibora ishga jiddiy va mas'uliyat bilan munosabatda bo'lishni, beparvo bo'lmaslikni anglatadi.

满怀信心 - "qalbida o'ziga ishonch bilan to'la" - bu, asosan, o'rganish maqsadlari noaniq va o'ziga ishonchi past o'quvchilar o'qishlari uchun da'vat etish maqsadida ishlatiladi.

Bu iborani chuqurroq anglash uchun unga o'xshash ma'noli bir sinonim ibora va bir qarama-qarshi ma'noli bir antonim misollarini ko'rib chiqamiz:

Sinonim ibora 近义词 [jìn yì cí] ishonchli bo'l 胸有成竹 xiōngyǒu chéngzhú];

Antonim ibora 反义词 [fǎn yì cí] tushkunlikka tushgan 灰心丧气 [huīxīn sàngqì];

Tuzilishi: predikat shakli, atributiv; iboralardan foydalanish: atributiv va qo'shimcha sifatida; odamlarni da'vat etish uchun ishlatiladi.

贵在坚持难在坚持成在坚持。
[guì zài jiānchí nán zài jiānchí chéng
zài jiānchí].

*Eng muhimi - sabr va toqat, qiyinchilik keldimi -
sabr va toqat, mashaqqat yuzaga keldimi - sabr
va toqat.*

贵在坚持 - "*matonat bilan davom ettirmoq*" degani, biror narsada uzoq vaqt davom etish. Qat'iylik degan ma'noni ham anglatadi.

Tuzilishi: predikat shakli, atributiv; iboralardan foydalanish: atributiv va qo'shimcha sifatida; odamlarni da'vat etish uchun ishlatiladi.

勇往直前 无悔青春。
[yǒng wǎng zhí qián
wú huǐ qīngchūn].

*Yoshlik chog'ingiz jasur bo'ling, afsuslanib
qolmang.*

勇往直前 dadillik bilan oldinga boring; ishingizni jasorat bilan bajaring, (adabiy ma'nosi: "dadil olg'a intilmoq, dadil intilmoq, boshini baland tutmoq.");

Bu iborani chuqurroq anglash uchun unga o'xshash ma'noli bir sinonim ibora va bir qarama-qarshi ma'noli bir antonim misollarini ko'rib chiqamiz:

Sinonim ibora 近义词 [jìn yì cí] - 一往无前 [yī wǎng wú qián] (ma'nosi: qiyinchiliklardan qo'rqmasdan jasorat bilan oldinga siljish; o'tmishdoshlar tutmagan yo'l bo'ylab oldinga borish; yangi yo'llarni ochish)

Antonim ibora 反义词 [fǎn yì cí] - "ikkilanmasdan harakat qilish" 趑趄不前 [zī jū bù qián];

Tuzilishi: qo'shma shakl 联合式, predikat shakli 作谓语, atributiv; iboralardan foydalanish: atributiv va qo'shimcha sifatida; odamlarni da'vat etish uchun ishlatiladi.

厉兵秣马 只为今朝。
[lì bīng mò mǎ zhǐ wéi jīnzhāo].

Faqat bugungi kun uchun, to'plagan bilim
va ko'nikmalarini ko'rsat.

厉兵秣马 ma'nosi: "safarbar qilish", bu ibora qurolni charxlash va jang otlarini boqish degan ma'noni bildiradi, urushga tayyorlanishni tasvirlaydi, shuningdek, oldindan tayyorgarlik ko'rish deganidir.

Bu iboraning kelib chiqishi Zuo Juan 左传 "Dyuk Sining o'ttiz uch yili" dan 《僖公三十三年》 [xī gōng sānshísān nián] olingan.

Sinonim ibora 近义词 [jìn yì cí] - "to'liq qurollangan bo'lmoq" 披坚执锐 [pī jiān zhí ruì];

Antonim ibora 反义词 [fǎn yì cí] - "tashvishlarni bilmaslik" 高枕无忧 [gāozhěn wú yōu];

Tuzilishi: qo'shma shakl 联合式, predikat shakli 作谓语; iboralardan foydalanish: atributiv va qo'shimcha sifatida; odamlarni da'vat etish uchun ishlatiladi.

情系清华 天道酬勤
成龙时到自无疑。
[qíng xì qīnghuá tiāndào chóu qín chénglóng shí
dào zì wúyí].

Tsinghua universitetiga bo'lgan
muhabbat va o'qish uchun mehnat
qilgan o'quvchilarni Xudo qo'llasin.

天道酬勤 - "xudo mehnat qilganni mukofotlaydi", demak, bu birikma xitoyliklar ongida quyidagi tushunchani aks ettiradi xudo har kimni mehnatiga yarasha mukofotlaydi, qancha ko'p ishlasangiz, shuncha ko'p foyda olasiz, yetarli kuch sarflasangiz, kelajakda albatta tegishli mukofotlarga ega bo'lasiz.

Iboraning manbasi: G'arbiy Chjou sulolasi, Ji Changning "O'zgarishlar kitobi" dan olingan.

Sinonim ibora 近义词 [jìn yì cí] - "qiyinchiliklarni mehnat bilan yengish mumkin" 勤能补拙 [qín néng bǔ zhuō];

Tuzilishi: qo'shma shakl 联合式, predikat shakli 作谓语; iboralardan foydalanish: atributiv va qo'shimcha sifatida; odamlarni da'vat etish uchun ishlatiladi.

讲方法 谋技巧 志在必得!

Bilim va ko'nikma hosil qiling va g'alaba

[jiǎng fāngfǎ móu jìqiǎo zhìzàibìděi]!

qozonishga qaror qiling!

志在必得 - “*biror narsaga erishishni maqsad qilish*” ma’nosidagi ibora, ma’lum bir istakni qo’lga kiritish yoki amalga oshirishga qattiq bel bog’lagan ma’noda talqin qilinadi. Bu iboraning manbai Liu Yuminning 刘玉民 “*Notinch kuz*” asaridir.

百日竞渡，全力以起；
蟾宫折桂，十四夺魁！
[bǎi rì jìngdù, quánlì yǐ qǐ;
chángōng zhé guì, shísi duókuí]!

*Yuz kun davomida tinimsiz mehnat qiling, iloji
boricha kuchingiz
bilan saboq oling!*

蟾宫折桂 iborasining so‘zma-so‘z ma’nosi “*oy saroyida doljin daraxtining shoxini sindirish*”. Imperator imtihonlari davrida bu imtihondan o‘tish uchun metafora edi. U katta yutuqlar yoki yuksak unvonlarni qo’lga kiritish uchun kengaytirilgan. “*Oltin ro‘yxat*”, shuningdek, sport musobaqalarida chempionlik unvonlarini qo’lga kiritgan sportchilar va turli ijtimoiy hayotda ishtirok etayotgan odamlar, imtihonlar va yaxshiroq reytinglarni olish.

Tuzilishi: asosiy predikat shaklida bo‘lib, u odatda gapda predikat sifatida ishlatiladi.

卧薪尝胆磨砺剑
破釜沉舟铸辉煌。
[wòxīn chángdǎn móli jiàn
pò fǔ chén zhōu zhù huī xī].

*Qilichni charxlab, patlarni tayyorlang va jang
qilishga shaylaning*

卧薪尝胆 - “*bor kuchini berib harakat qilmoq*” xitoycha ibora bo‘lib, bu “*mehnat*” konsepsiyasiga oid, bu konsepsiya ibora bilan uyg‘unlashib quyidagi ma’noni o‘zida ifodalaydi, ya’ni xorliklarga chidab, og‘ir mehnatga chidab, taraqqiyot yo‘lida tinmay mehnat qiladigan kishini ifodalaydi.

Bu ibora Yin Dining 隐帝 “*Besh sulolaning eski tarixi*” 《*旧五代史*》 [jiù wǔdài shǐ] asarida kelgan. Bu iborani yana ham chuqurroq analiz qilish uchun, bu iboraga yaqin sinonimik iborani ko‘rib chiqsak:

Sinonim ibora 近义词 [jìn yì cí] - “*zulmatda kiyinmoq, kechgacha ovqatlanmoq*” (ma’nosi: *ertalabdan kechgacha ishlamoq*) - 宵衣旰食 [xiāo yī gàn shí];

Tuzilishi: qo‘shma shakl 联合式, predikat shakli 作谓语; iboralardan foydalanish: atributiv va qo‘shimcha sifatida; odamlarni da’vat etish uchun ishlatiladi.

破釜沉舟 - “*qozonlarni sindirish, qayiq-larni cho‘ktirish*” (ma’nosi: *o‘limgacha turish, qochish yo‘lingizni kesib tashlash, ko‘priklarni yoqish, chekinmang, taslim bo‘lmang*) xitoycha ibora bo‘lib, u birinchi marta Syan Yuning “*Tarixiy yozuvlar*” asarida kelgan.

Tuzilishi jihatidan **datda** gapda predikat va ergash gap sifatida ishlatiladi. Shuningdek, “*singan qozon kemani cho‘ktiradi*”, “*siniq qayiq singan qozonni cho‘ktiradi*” deb ham yozilgan.

Shuningdek tarkibi: predikat va atributiv sifatida ishlatiladi; insonni biron ishga da’vat etish uchun ishlatiladi

Bu iborani yana ham chuqurroq analiz etish uchun, bu iboraga yaqin sinonimik iborani ko‘rib chiqsak:

Sinonim ibora 近义词 [jìn yì cí] - 义无反顾 [yì wú fǎn gù] “*yelkadagi burch insonni ortga chekinishga imkon bermaydi*” (ma’nosi: *o‘ylamasdan, so‘zsiz, ikkilanmasdan, qat’iy, egilmasdan*); 背水一战 [bèi shuǐ yī zhàn] “*daryoga orqa bilan jang qilish*” (ma’nosi: *hayot va*

o'lim uchun kurash; g'alaba yoki o'lim tushunchasini anglatadi); 决一死战 [jué yī sǐ zhàn] “hayot mamot hal bo'ladigan janggi ketish” (ma'nosi: kurash, jang);

Qo'shimcha sifatida iborani chuqurroq anglash uchun, iboraga ma'no jihatidan zid sanalmish antonim iborani ham misol tariqasida keltirib o'tsak:

Antonim ibora 反义词 [fán yì cí] - 优柔寡断 [yōu róu guǎ duàn] (ma'nosi: qat'iyatsiz; umurtqasiz; qat'iyatsizlik ko'rsatish, yumshoqlik ko'rsatish); 瞻前顾后 [zhān qián gù hòu] (ma'nosi: ehtiyotkorlik bilan harakat qilmoq, ikkilanmoq, qat'iyatsizlik ko'rsatmoq); 举棋不定 [jǔ qí bù dìng] (ma'nosi: qat'iyatsizlik, ikkilanish);

滴水穿石战高考，如歌岁月应无悔，
乘风破浪展雄才，折桂蟾宫当有时！
[dī shuǐ chuān shí zhàn gāokǎo,
rú gē suì yuè yīng wú huǐ, chéng
fēng pò làng zhǎn xióng cái, zhé
guì chán gōng dāng yǒushí]!

*Toshga tomchilayotgan suv toshni
tomchi-tomchi yemirgani kabi,
universitetga kirish imtihoniga
tayyorlanayotgan o'quvchi ham asta-
astalik bilan bu kurashlarda o'z
qo'rquvini yengib o'tadi!*

滴水穿石 - “suv tomchilab toshni yorishi mumkin”, so'zma-so'z tom ma'noda to'xtovsiz oqayotgan suv tosh ichiga kirib ketishini bildiradi; bu majoziy ma'noda odamning kuchi oz bo'lsa-da, chidab tursa, qiyin ishlarni uddalay oladi; Bu iboraning kelib chiqish manbai Sun sulolasi vakili Luo Da Jinning “Nefrit o'rmoni” 鹤林玉露 [hè lín yùlù] asaridan olingan, kitob o'n olti jildidan iborat, she'riy uslubda yozilgan bo'lib, zamonaviy neo-konfutsiy olimlarining so'zlaridan ham shoir iqtibos keltiradi.

Shuningdek tarkibi: predikat va atributiv sifatida ishlatiladi; insonni biron ishga da'vat etish uchun ishlatiladi

Bu iborani yana ham chuqurroq analiz etish uchun, bu iboraga yaqin sinonimik iborani ko'rib chiqsak:

Sinonim ibora 近义词 [jìn yì cí] - 铁杵磨针 [tiě chǔ mó zhēn] “temir peshtoqdan igna o'yib ol” (ma'nosi: tirishqoqlik va qat'iyat bilan hamma narsaga erishish mumkin);

Bu iborani chuqurroq anglash uchun, iboraga ma'no jihatidan zid sanalmish antonim iborani ham misol tariqasida keltirib o'tsak:

Antonim ibora 反义词 [fán yì cí] - 半途而废 [bàntú ér fèi] “yarim yo'lda to'xtamoq” (ma'nosi: taslim bo'lmoq - qarorda, ishda); 浅尝辄止 [qiǎn cháng zhé zhǐ] “harakat qila-qila to'satdan to'xtab qolish” (ma'nosi: sirt bo'ylab sirpanish, yuzaki; harakat qilmaslik; ko'p qiziqishsiz);

Tuzilishi jihatidan **datda** gapda predikat va ergash gap sifatida ishlatiladi.

岁月如歌 - bu birikma ma'nosi vaqt huddi qo'shiqqa o'xshaydi, ya'ni hayot yo'li ravon emas, balki past-balandliklari bor, xuddi qo'shiq kabi shodlik notalari-yu, g'amgin ritmlari bor.

乘风破浪 - “shamolga minish va to'lqinlarni sindirish”, tarixiy hikoyadan olingan ibora bo'lib, tarixi Sun sulolasi davriga borib taqaladi, “Zun Ji afsonasi” 宗悫传 [zōng què chuán] kitobidan olingan ibora. Birikmaning asl ma'nosi shamolga minib, to'lqinlarni buzadigan kemani anglatadi (ma'nosi: shoshilib ketish), bundan tashqari insonni biron bir ishda tez vaqt ichida rivojlanishni tavsiflovchi, shuningdek, shuhratparastlikni anglatovchi metafora.

Bu iborani yana ham chuqurroq analiz etish uchun, bu iboraga yaqin sinonimik iborani ko'rib chiqsak:

Sinonim ibora 近义词 [jìn yì cí] - 披荆斩棘 [pī jīng zhǎn jí] “*tikanli chakalakzorlar orasidan o'tib, tikanli butalarni kesib olmoq*” (ma'nosi: *to'siqlarni yengib o'tmoq, yo'l ochmoq, yo'lni tozalamoq*); 高歌猛进 [gāo gē měng jìn] “*ko'ngil ko'taruvchi qo'shiqlar bilan oldinga yurish; ovozingizning yuqori qismida qo'shiq ayting va tezda oldinga harakat qiling*” (ma'nosi: *tez ko'tarilish, uchish, tez rivojlanish*);

Bu iborani chuqurroq anglash uchun, iboraga ma'no jihatidan zid sanalmish antonim iborani ham misol tariqasida keltirib o'tsak:

Antonim ibora 反义词 [fǎn yì cí] - 裹足不前 [guǒ zú bù qián] “*bog'lanib qola davom eta olmaslik*” (ma'nosi: *to'xtatilmoq, to'xtamoq, cho'zilmoq, asl niyatidan voz kechmoq*);

Tuzilishi: odatda gapda predikat sifatida ishlatiladi; bu ibora insonlarni biron bir ishga da'vat etish uchun ishlatiladigan metaforik ibora.

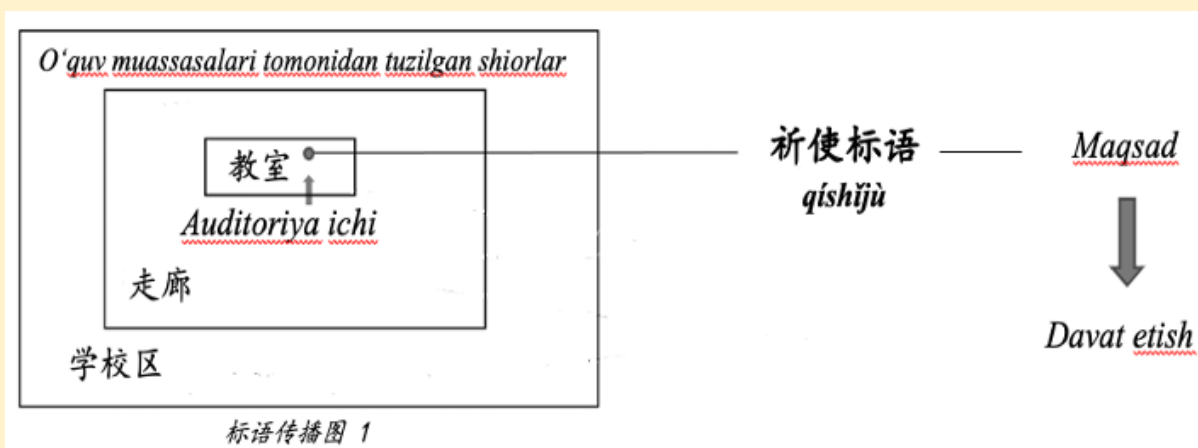
Ta'lim muassasalari tomonidan tuzilgan ta'lim shiorlarining foiz ko'rsatkichi:

<i>Da'vat etuvchi shiorlar</i>	<i>Foiz</i>
<i>O'quv muassasalari tomonidan sinf xonalariga da'vat etish maqsadi ila yo'naltirilgan ta'lim shiorlari</i>	35%
<i>O'quv muassasalari tomonidan maktab koridoriga da'vat etish maqsadi ila yo'naltirilgan ta'lim shiorlari tahlili:</i>	24%
<i>O'quv muassasalari tomonida maktab hovlisiga da'vat etish maqsadi ila yo'naltirilgan ta'lim shiorlari tahlili:</i>	41%
<i>Xabar beruvchi ta'lim shiorlari</i>	<i>Foiz</i>
<i>O'quv muassasalari tomonidan maktab koridoriga da'vat etish maqsadi ila yo'naltirilgan ta'lim shiorlari tahlili:</i>	38%
<i>O'quv muassasalari tomonida maktab hovlisiga da'vat etish maqsadi ila yo'naltirilgan ta'lim shiorlari tahlili:</i>	62%

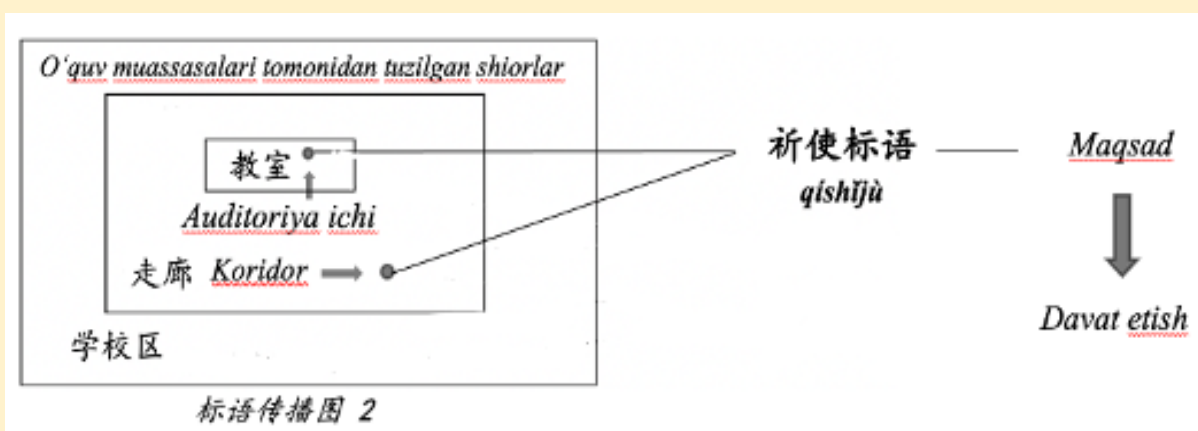
XULOSA

Tahlilda shiorning lingvistik ahamiyatga ega bo'lgan qismi va shiorlarning xususiyatlarini aniq tavsiflovchi ulardagi imperativning turlari aniqlandi. Ushbu maqolamizda tanlab olingan Xitoy ta'lim muassasalari tomonidan tuzilgan ta'lim shiorlarini leksik-semantik tadqiq etildi va ularning o'ziga xos xususiyatlarini ko'rib chiqildi:

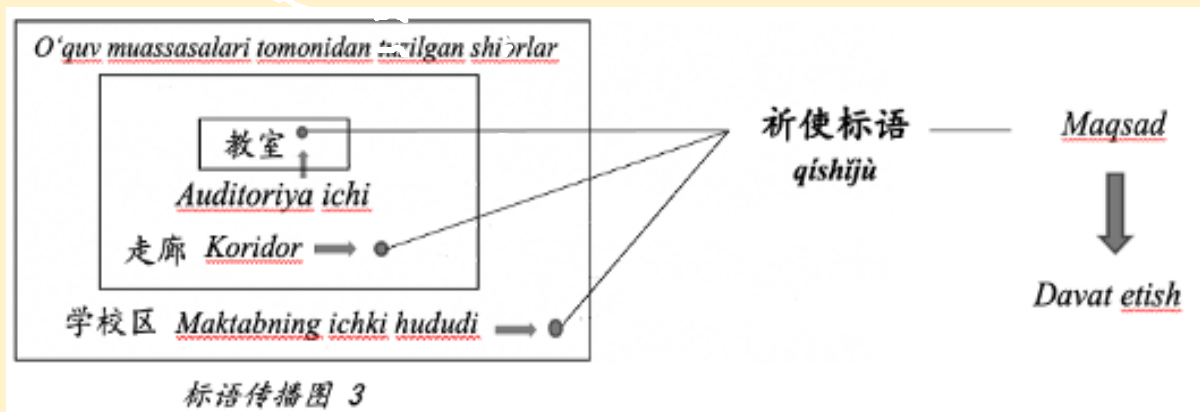
I. O'quv muassasalari tomonidan sinf xonalariga da'vat etish maqsadi ila yo'naltirilgan ta'lim shiorlari tahlili:

II. O'quv muassasalari tomonidan maktab koridoriga da'vat etish maqsadi ila yo'naltirilgan ta'lim shiorlari tahlili:

III. O'quv muassasalari tomonida maktab hovlisiga da'vat etish maqsadi ila yo'naltirilgan ta'lim shiorlari tahlili:

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Валгина Н.С. Теория текста. Москва, Логос. 2003 // Valgina N.S. Matn nazariyasi. Moskva, Logos. 2003 yil.
2. Лурия А.Р. Язык и сознание. М., 1998. С.55. // Luriya A.R. Til va ong. М., 1998. В.55.

3. Попова, Е. С. Текст и дискурс: дифференциация понятий / Е. С. Попова. - Текст: непосредственный // Молодой ученый. - 2014. - № 6 (65). - С. 641-643. // Popova, E. S. Matn va nutq: tushunchalarni farqlash / E. S. Popova. // Yosh olim. - 2014. - No 6 (65). - S. 641-643.

4. Зяблова, Н. Н. Дискурс и его отличие от текста / Н. Н. Зяблова. - Текст: непосредственный // Молодой ученый. - 2012. - № 4 (39). - С. 223-225. // Zyablova, N. N. Nutq va uning matndan farqi / N. N. Zyablova.

5. Karimov, A. A. (2022). The Problem of The Grammatical Category of The Chinese Language. Texas Journal of Multidisciplinary Studies, 5, 226-229.

6. Каримов, А. А. (2021). СООТНОШЕНИЕ ПОНЯТИЙНОГО И АССОЦИАТИВНОГО НАЧАЛО В ИЕРОГЛИФИЧЕСКОМ ПИСЬМЕ (на примере иероглифа 日 «солнце»). Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(Special Issue 1), 76-81.

7. Каримов А.А. Выявление исконных и приобретенных значений иероглифов 念, 讀, 看 (сравнительный анализ японского и китайского языков). // Материалы международной конференции по японоведению. Цукуба.Ташкент., - 2020.